

For 70 år siden skabte den russiske bondesoldat

MIKHAIL KALASHNIKOV

et dødbringende våben, der endte som internationalt ikon – ikke kun i krig, men på nationalflag, i rap-tekster og i designbutikker. Præsident Putin og det officielle Rusland hylder i dag Kalashnikov som nationalhelt, for mens USA har Coca-Cola, Danmark har Lego og Sverige har IKEA, har russerne

AK-47

TEKST **HENRIK NORDSKILDE**

EN DAG i foråret 2012 besluttede Mikhail Kalashnikov at gøre noget ved sagen. I mange år havde han fået det samme spørgsmål, og hver gang havde han svaret det samme: ”Nej, jeg har ikke dårlig samvittighed. Jeg sover fint om natten.”

Længe havde det også været det ærlige svar, men med tiden begyndte han at tøve og justere sit svar, og nu ville den 93-årige bondesøn og tidligere general have svar på, om hans samvittighed burde være gennemhullet. Den ellers gode sovjetborger, der altid havde været ateist, var på sine ældre dage blevet religiøs, så derfor beskrev han sin indre moralske kamp i et brev til patriarken for den russisk-ortodokse kirke.

I brevet ridser Kalashnikov først sin historie op: født i en bondefamilie som et af 19 børn og ung soldat i ’den store fædrelandskrig’, som anden verdenskrig hedder i Rusland. Og så skriver han, at han dag og nat var plaget af minderne fra 1941, hvor han og hans kammerater var under angreb fra tyskerne og ude af stand til at forsvare sig ordentligt, fordi de manglede våben, og fordi de rifler, de havde, ikke var gode nok. Derfor besluttede han under krigen, at de russiske kampsoldater skulle have et bedre gevær at kæmpe med. Han arbejdede uafbrudt, skriver han, indtil opfindelsen, *Avtomat Kalasjnikova*, var færdigudviklet i 1947 og blev en del af hærens udstyr i 1948 – for sent til at bidrage til sejren over tyskerne.

Men geværet blev med tiden udbredt til hele verden. Der er cirka 100 millioner eksemplarer i omløb i dag, og sikkert er det, at millioner af menneskeliv er afsluttet ved hjælp af en AK-47. Langt flere menneskeliv end a-bomberne over Japan eller nogen andre masseødelæggelsesvåben tilsammen. Men hvad med opfinderens ansvar, ville Kalashnikov vide, da han, gammel og høreskadet efter mange års test af sine geværer, formulerede sit brev til kirken:

”Jeg kan ikke bære den åndelige lidelse

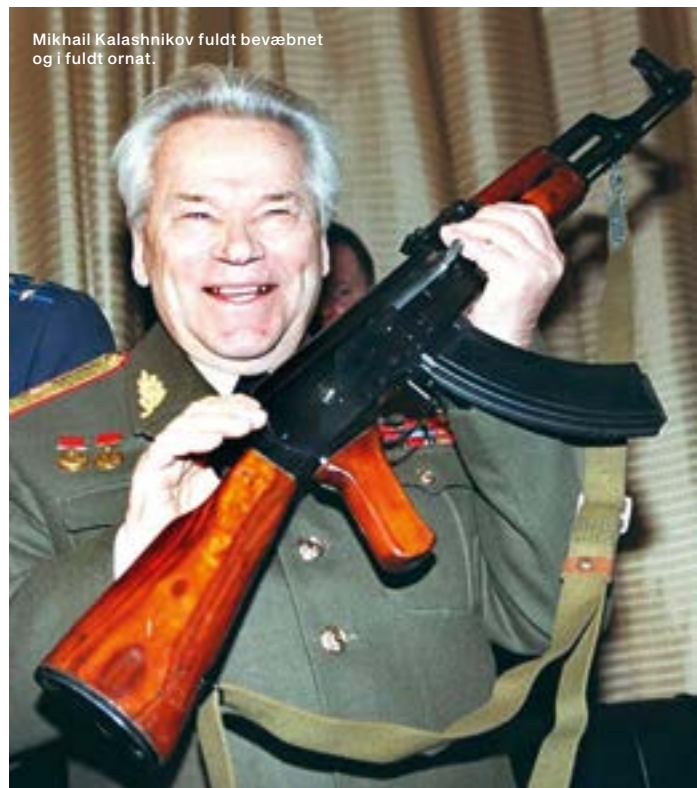
og det spørgsmål, jeg stiller mig selv igen og igen: Hvis mit gevær har frarøvet mennesker deres liv, er jeg, Mikhail Kalashnikov, 93 år gammel, søn af en bondekone, kristen og ortodoks, så skyldig i menneskers død, også når det har været vores fjender?” spurgte han kirken på sit eget brevpapir, der i sig selv fortalte historien om Mikhail Kalashnikov. Det øverste højre hjørne af papiret var et ungdomsbillede af ham selv i uniform, hvor han kigger mod fotografen med et fast blik, mens hans hænder hviler på et tegnebord, klar til at skabe våben til fædrelandet.

I brevet nævner han også, at han som barn drømte om at bygge en evighedsmaskine. Med sin AK-47 kom han tættere på, end han havde forestillet sig.

”**DET KAN GODT** lyde underligt, at et våben er et så stort symbol, men hvornår har du sidst købt noget, hvor der står ’Made in Russia?’” siger forfatter og tidligere DR-korrespondent i Moskva Leif Davidsen om grunden til, at russerne kan samles om en maskinpistol som nationalt symbol.

Netop nu betyder Mikhail Kalashnikov rigtig meget for den russiske selvforståelse, forklarer han. Så meget, at myndighederne sidste år rejste en ni meter høj statue af Mikhail Kalashnikov nær centrum i Moskva. Her står Kalashnikov nu til skue for tusindvis af mennesker, der passerer hver dag, mens han spejder ud over fædrelandet med en AK-47 i hænderne. Det gevær, der er blevet brugt i utallige konflikter, terrorangreb og borgerkrige rundt om i verden, og som mange, også ikke-våbeninteresserede, kender på grund af dets bananformede magasin. Det er håndvåbnets svar på en folkevogn, både når det gælder genkendelighed og mekanisk enkelhed.

Da statuen blev indviet, var det med

Mikhail Kalashnikov fuldt bevæbnet og i fuldt ornat.

æresvagt, storskærm, strækmarch og taler fra den russiske kulturminister, der kaldte Kalashnikov for et kulturelt brand. En præst stænkede helligt vand på statuen og sagde: ”Vort våben er et helligt våben.” En enkelt demonstrant viste sig med et skilt, hvor der stod: ”En skaber af våben er en skaber af død,” og udtrykte dermed den splittelse, Mikhail Kalashnikov selv følte mod slutningen af sit liv.

Demonstranten blev hurtigt ført væk af politiet. Billedet af Mikhail Kalashnikov skal ikke tilsmudses, for ifølge Leif Davidsen passer han perfekt ind i præsident Putins planer:

”Putins projekt er en genrejsning af Rusland. Han siger: ’Vi er omgivet af fjender’, og han vil genskabe en stolthed og signalere, at Rusland er førende inden for visse områder, for eksempel at man har fremstillet en AK-47. Enhver nation, der skal have genopbygget sin stolthed, har brug for helte, og det her er fortællingen om den lille mand, der blev en stor general og opfandt et ikonisk våben.

DET ER HÅNDVÅBNETS SVAR PÅ EN FOLKEVOGN, BÅDE NÅR DET GÆLDER GENKENDELIGHED OG MEKANISK ENKELHED.

Unge Kalashnikov tegner sit gevær, der erobrede verden.

Og det må man sige, at han gjorde, for alle ved, hvordan en AK-47 ser ud. Mikhail Kalashnikov er i det nuværende nationalistiske klima en fuldstændig perfekt figur at samles om.”

Måske derfor gik nekrologerne over Kalashnikov let hen over hans moralske skrupler, da han døde i 2013. Man gik heller ikke meget op i, at han sammen med familien blev deporteret til Sibirien i 1930, fordi hans far nægtede at aflevere korn fra sine marker til myndighederne, der ville samle bønderne i statslige kooperativer.

Der var heller ikke fokus på, at han i et af sine senere interview sagde, at det gjorde ondt at se terrorister og børnesoldater med hans våben, og at han egentlig hellere ville have opfundet noget til civile, for eksempel en græsslåmaskine.

Nekrologerne fokuserede i stedet på fædrelandsfortællingen. Historien om Mikhail Timofejevitch Kalashnikov, der blev født i 1919 kort efter revolutionen og som ung soldat kæmpede mod tyskerne som komman-

Derfor er AK-47 langtidsholdbar

Rasmus Askov, seniorsergent i Hærens Kamp- og Ildstøttecenter:

”Russerne havde meget gamle våben i begyndelsen af anden verdenskrig. Det var for eksempel et problem, at tyskerne havde et gevær, der affyrede en mindre patron, så hver tysk soldat kunne have meget ammunition med, uden at det vejede for meget. Derfor var Kalashnikovs opgave at skabe et våben, der kunne bruge en bestemt type patron. Han kopierede mere eller mindre nogle ting fra amerikanske og tyske våben, og senere har andre våbenproducenter så kopieret detaljerne fra AK-47. Det sker også den dag i dag. AK-47 har mange små detaljer, så det er ikke noget

antikvarisk design, og dengang var det en ret avanceret konstruktion, men alligevel var det enkelt at producere geværet. Samtidig er det lavet af gode materialer, der kan holde til rigtig meget, og det er meget simpelt at adskille og samle. Den originale AK-47 var fræset ud af ét stykke jern, men i dag er den samlet af pladestål. Det er billigere og nemmere at producere og vejer en anelse mindre. Men magasiner, funktionsprincip og aftræksmekanisme er stort set identisk med det oprindelige design. Sjovt nok er AK-47 meget populær blandt sportsskytter i USA, så den lever videre i dag, selvom funktionsprincippet i bund og grund er det samme. Hvis man skiller en ny og en gammel Kalashnikov ad, ligner de hinanden.

Det er ikke noget præcisions-

våben. Det er okay ud til 150 eller 200 meter, men det rammer ikke særlig præcist på længere afstand. Til gengæld betyder designet, at den kan tåle slag og tåle at være snavset. Den er meget tilgængelig. Der, hvor Kalashnikov især gjorde det godt, var med hensyn til tilbringningen af ammunition, det vil sige den måde, patronen kommer ind i kammeret. På ethvert halv- eller fuldautomatisk våben er tilbringningen af ammunition meget vigtig og noget, der kan give problemer. Magasinerne skal være rigtig gode. I Vesten bruger vi meget lette magasiner, for at soldaten ikke skal slæbe på så meget. Et AK-47-magasin er meget tungt, men det er solidt bygget, og der er næsten aldrig fejl på det. Selv meget slidte magasiner fungerer fint. Det er godt set med den konstruktion.”

En somalisk børnesoldat poserer hårdt med et AK-47-gevær i 1992. Våbnet stammer sandsynligvis fra den lange periode forud for landets egen borgerkrig, da Somalia var en af verdensscenerne for den kolde krig.

dør på en kampvogn, blev såret i kamp og gik i flere dage for at komme til et hospital. Her blev han indlagt og lyttede til de andre soldaters utilfredshed med de forældede geværer, de havde til rådighed. Det var her, i hospitalssengen, at han, der ikke havde meget skolegang bag sig, men var blevet undervist i våbenproduktion, lavede de første skitser til et mere pålideligt og praktisk gevær, der kunne forsvare fædrelandet under alle forhold.

Han gjorde sig umage med at designe det, så det kunne fungere både i de varme russiske somre, de lige så bundfrosne vintre, og når det blev udsat for mudder, fugt og støv. En stor afstand mellem komponenterne gjorde det sværere at ramme præcist, fordi våbnet gav sig under affyring, til gengæld var der så meget plads, at støv og snavs ikke fik riflen til at gå i baglås i modsætning til andre typer våben. Hæren kunne lide resultatet og gjorde geværet til standardudrustning i Den Røde Hær. I årene efter beordrede russerne Warszawa-pagt-landene til at producere AK-47-rifler i millionvis, så våbnet blev udbredt i den kommunistisk ledede del af verden.

I Vesten blev man første gang opmærksom på AK-47 i 1956, da sovjetiske soldater slog opstanden i Ungarn ned. Kort efter fik den amerikanske efterretningstjeneste fingre i nogle eksemplarer af geværet, men var ikke imponerede. Det var et lille våben, ikke beregnet til særlig kraftig ammunition og ikke engang særlig nøjagtigt, når man skød med det. Sandt nok, men til gengæld kunne de

En oprørskriger forsvarer i 1998 med sin AK-47 en ødeliggende base i Safed Koh-bjergene i Afghanistan mod de russiske invasionsstyrker.

næppe forestille sig, hvor stor indflydelse og udbredelse AK-47 ville få fremover, efterhånden som det bredte sig til konflikter over hele verden. Det skulle vise sig at være nærmest uopslideligt, nemt at bruge selv for et barn, og det blev et symbol for terrorister, revolutionshelte, diktatorer, oprørsgrupper og endda i populærkulturen.

I DE KOMMUNISTISKE planøkonomier blev Kalashnikovs produceret i massevis, uanset om der var købere til dem eller ej. Efterhånden blev våbenmarkedet, også den mindre officielle del, oversvømmet med

”DET KAN GODT LIDE LYDE UNDERLIGT, AT ET VÅBEN ER ET SÅ STORT SYMBOL, MEN HVORNÅR HAR DU SIDST KØBT NOGET, HVOR DER STÅR ’MADE IN RUSSIA?’”

LEIF DAVIDSEN, FORFATTER

AK-47-geværer, der blev det foretrukne våben i sammenhænge og omgivelser, der lå langt fra, hvad Mikhail Kalashnikov havde forestillet sig.

Latinamerikanske oprørere, afrikanske børnesoldater og mellemøstlige terrorgrupper fik aftrækkerfingrene i AK-47, der fungerede under alle klimatiske forhold, var lette at bruge og ikke krævede meget vedligeholdelse.

Amerikanske tropper lærte

under Vietnamkrigen, hvad det ville sige at stå med et våben, der ikke fungerede ordentligt under ekstreme betingelser som varme og fugt. Derimod havde nordvietnameserne AK-47-rifler, der var pålidelige i et omfang, så nogle amerikanske soldater sikrede sig et eksemplar fra slagmarken i stedet for at bruge det gevær, de havde fået udleveret.

Få år senere havde USA lært lektien, da de ville støtte den afghanske mujahedinbevægelse, der fra 1979 kæmpede mod den sovjetiske invasionsstyrke.

CIA sørgede for, at afghanerne fik flere hundrede tusind Kalashnikov-geværer til kampen mod russerne, der i 1989 måtte opgive at vinde krigen. En stor del af dem endte på det sorte marked i nabolandet Pakistan. Der var så mange eksemplarer, at vestlige medier skrev om en ’Kalashnikov-kultur’ i landet,

1.000 AK-47'ere i Nicolas Cage-filmen 'Lord of War' blev købt ægte – det var billigere end at købe kopier.

Osama bin Laden kunne lide at lade sig fotografere med en AK-47.

Automatisk udbredelse

Verdensbanken har anslået, at der er cirka 500 millioner håndvåben i omløb i verden, og at cirka 100 millioner af dem er AK-47 eller efterligninger. Ud over i Izhevsk i Rusland bliver der produceret Kalashnikov-geværer i blandt andet Bulgarien, Kina, Egypten, Irak, Indien, Iran, Nigeria, Nordkorea, Polen, Serbien og Sudan. Dertil kommer, at der bliver lavet efterligninger rundt om i verden, fordi delene er relativt enkle at kopiere. Russerne begyndte for nogle år siden juridisk at forfølge producenterne for brud på patentrettighederne.

solgte de tidligere kommunistiske lande ud af våbenlagrene, og AK-47 var eftertragtet som et billigt og pålideligt håndvåben blandt stridende etniske grupper i blandt andet Liberia, Rwanda, Sierra Leone og Somalia. Nogle steder fik AK-47 tilnavnet 'Det afrikanske kreditkort' – man gik ikke hjemmefra uden.

I Irak fik diktator Saddam Hussein rejst en moské til ære for sig selv, hvor de 43 høje minareter var formet som geværløbet på en AK-47, og i Mozambique indførte man et nyt flag, hvor en AK-47, inklusive bajonet, indgår som symbol på landets kamp for uafhængighed fra Portugal i 70'erne, ligesom det var populært blandt mænd, der havde kæmpet som guerillasoldater, at navngive deres sønner 'Kalash'. Kalashnikov kunne

fordi en stor del af landets økonomi hang sammen med geværet. Mange levede af at sælge, reparere og fremstille hjemmelavede versioner af AK-47, og geværet blev brugt af bander, der røvede, kidnappede og handlede med narko.

Efter sammenbruddet i Sovjet og i Østblokken

også konstatere, at Osama bin Laden ofte bar en AK-47, når han blev filmet.

Geværet, der var skabt til at forsvare Sovjetunionen, blev populært over hele verden på en måde, dets opfinder ikke havde forestillet sig. Han havde heller ikke forestillet sig, at der på et tidspunkt ikke længere var noget, der hed Sovjetunionen. Da det skete, fik han nemmere adgang til at følge med i, hvordan AK-47 blev en del af kunst- og designverdenen, og tankerne begyndte at rumstere hos den efterhånden ældre mand: Kunne hans navn gøre ham til en rig mand?

EFTER SAMMENBRUDET i Sovjet blev Mikhail Kalashnikov inviteret til Virginia i USA af nogle våbenentusiaster. De sørgede for, at han fik lejlighed til at møde Eugene Stoner, manden bag M16-riflen, som de amerikanske tropper blandt andet havde brugt i Vietnamkrigen. De to våbenbrødre havde interessen for skydevåben til fælles, men forskellene mellem dem var markante.

Kalashnikovs gevær var et ikon, og når han ved officielle lejligheder var i uniform, bar han et panser af medaljer på brystet. Han var en mand, som de russiske børn lærte om i skolen. Stoner og hans M16-gevær havde slet ikke samme status. Til gengæld, og her spidsede Kalashnikov sine høreskadede ører, fik Stoner en dollar per solgt eksemplar, og da de to mødtes, var der solgt seks millioner styk. Den tyggede den russiske general lidt på. Han havde ikke selv tjent penge på geværene og var ikke en rig mand, tværtimod, men måske var det på tide, at han selv fik noget økonomisk ud af sin opfindelse, funderede han.

I årene, der kom, forsøgte han at gøre sin fædrelandsriffel til en god forretning, for

geværet var berømt også blandt personer, der ikke var soldater.

I slutningen af 80'erne rappede den amerikanske gruppe N.W.A. om, at "AK-47 is the tool". Senere lancerede den berømte designer Philippe Starck bordlampen Table Gun, en lodretstående guld- eller sølvfarvet Kalashnikov med en lampeskærm, der blev solgt for flere tusind dollar per styk. I New York viste nogle indbyggere i Brooklyn troskab til kvarteret med "Defend Brooklyn"-T-shirts, der var prydet af en Kalashnikov, og i London købte Design Museum for nogle år siden en AK-47 til sin udstilling.

Kalashnikov blev et ikon, men manden bag var stadig splittet mellem den officielle anerkendelse og trangen til at tjene penge. Han tøvede for eksempel længe, da en britisk forretningsmand ville købe rettingerne til at sælge vodka under Kalashnikov-navnet, men endte med at sige ja.

Det gjorde han også til et tysk firma, der ville sælge alt fra barberskum og snowboards til knive og paraplyer under Kalashnikov-navnet. Trofast mod det sovjetiske styre, som han aldrig tog afstand fra, heller ikke efter Østblokkens sammenbrud, afviste han dog amerikanske firmaers foresøg på at købe hans navn. At samarbejde med den gamle koldkrigsfjende ville være forræderi, sagde han. Til forskel fra mange andre russere glædede han sig ikke, da Sovjetunionen brød sammen, selv om det gav mere frihed til befolkningen, forklarer Leif Davidsen:

"Kalashnikov har aldrig sagt et eneste negativt ord om Lenin eller en stor forbryder som Stalin. Han har sagt, at han var ked af, at han aldrig oplevede at møde Stalin, som han anså for at være en stor mand.

Kalashnikov var til det sidste en forbenet kommunist. Men han ville nok selv kalde sig patriot."

Kalashnikov blev aldrig rig på sine aftaler om makabert merchandise. Til gengæld blev han 'frikendt' af den russisk-ortodokse kirke, da patriarken svarede ham, at når våben er skabt for at beskytte fædrelandet, støtter kirken både opfinderne og de soldater, der bruger det.

Mikhail Kalashnikov selv håbede, at AK-47 og de andre våben, han skabte, en dag ville blive unødvendige. I 2001 sagde han: "Efter min mening vinder det gode til sidst. Det bliver efter min død, men der kommer en dag, hvor mine våben ikke længere vil være i brug eller nødvendige." ■

Vietnams hær markerer i 1985 10 året for sejren over de amerikanske tropper – med AK-47'ere over skulderen.

BLIV KLOGERE PÅ VERDEN!

NY
BOG

RASMUS TANTHOLDT

I samarbejde med
KIM BANG PINGL THORSEN

MED ÅBNE ØJNE

FOTOGRAFIER AF RASMUS TANTHOLDT OG KIM BANG PINGL THORSEN

RASMUS TANTHOLDT rejser ind i verdenshistorien, mens den bliver til. I hælene på de amerikanske, der loftede Trump ind i Det Hvide hus. Til bryllupsfest i det lukkede Nordkorea. På tommandehånd med Syriens præsident. I Putins Rusland på jagt efter folkestemningen. Med tapre drenge i Aleppo udbombede gader eller på reportage missioner i Jerusalem.

GYLDENDAL